

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ У РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ

Негативні економічні процеси, які пов'язані в Україні з втратою частини морського риболовецького флоту, збільшення обсягу імпорту риби, що за офіційними даними сягає понад 80%, та подорожчання її на внутрішньому ринку спонукають до переформатування галузі на розвиток аквакультури, тобто вирощування риби у водоймах материкової частини України.

Тенденції розвитку світового рибного господарства вказують на приріст добування водних біологічних ресурсів саме за рахунок аквакультури. Найбільший експортер риби в Україні – Норвегія, продовжує в структурі виробництва риби збільшувати частку аквакультури, експорт якої у 2017 р. склав більше 1 млн. т риби загальною вартістю 8,7 млрд доларів США, що забезпечило 72% всіх грошових надходжень [2]. В Україні у 2015 р. вилов товарної риби, вирощеної в умовах аквакультури становив 17,3 тис. т або 45% загального добування біоресурсів із внутрішніх водойм [1]. З 2016 р. офіційні статистичні дані про виробництво аквакультури, які раніше подавалась у тематичному статистичному збірнику, не надаються.

Вітчизняному риболовецького бізнесу в умовах жорсткої конкуренції і динамічних змін зовнішнього середовища боротися за власне існування неможливо без постановки ефективної системи збору, систематизації, узагальнення та аналізу достовірної, повної та оперативної обліково-аналітичної інформації. Насамперед це стосується витрат на вирощування риби, іншої рибопродукції галузі, виходячи з того, що рибництво відноситься до матеріаломістких галузей, які відрізняються високою питомою вагою витрат на сировину і матеріали та різноманітних перетворень предметів праці.

Міжнародні стандарти з виробничого обліку і практики його організації в економічно розвинених країнах передбачають різні варіанти класифікації витрат залежно від цілей та напрямів обліку витрат, під якими мають на увазі діяльність, де необхідний відокремлений облік витрат на виробництво.

На нашу думку, значення набуває перехід до процесного підходу управління на основі виокремлення регламентованих бізнес-процесів, що дає можливість чітко визначати проблемні сфери та своєчасно приймати управлінські рішення щодо застосування антикризових заходів.

Бізнес-процеси ми розглядаємо як сукупність взаємозалежних дій (видів діяльності), у рамках яких «на вході» використовується один або більше видів ресурсів і як результат «на виході» створюється додана вартість (споживча цінність) готового продукту.

Під обліково-аналітичним забезпеченням управління бізнес-процесами розуміємо побудову інформаційної системи управління в єдності обліку, аналізу та аудиту, яка за допомогою певного інструментарію генерує інформаційний потік в розрізі бізнес-процесів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу, спрямовану на задоволення інформаційних потреб користувачів.

Специфікою рибництва обумовлене велике значення групування витрат за етапами (стадіями) виробничого процесу, яке необхідне для здійснення контролю за рівнем витрат, наближенням його функцій до центрів використання ресурсів і створення продукції. Групування витрат за місцями споживання матеріальних, трудових і грошових ресурсів призначене для вирішення двох основних завдань: забезпечення контролю за роботою підприємства та підвищення точності і ступеня деталізації калькулювання собівартості продукції.

Облік витрат виробництва в рибництві слід побудувати таким чином, щоб мати змогу щомісячно узагальнювати витрати на окремі види робіт за товарною рибою та рибопосадковим матеріалом, а по завершенні циклу обчислювати фактичну собівартість продукції [3].

Сформувати адекватну систему контролю витрат за місцем виникнення та центрами відповідальності дозволяє ідентифікація і планування бізнес-процесів залежно від специфіки підприємства. Для цілей формування обліково-аналітичного забезпечення управління пропонуємо виділяти бізнес-процеси ведення основної діяльності підприємств аквакультури:

– на етапі входу ресурсів як процеси, що забезпечують своєчасне постачання і зберігання запасів, необхідних для основного виробництва (рибопосадковий матеріал), закупівля матеріалів для вирощування (корми, вітаміни тощо), плата за оренду та підготовчі роботи, підготовка до інкубації гідробіонтів, підготовка ставків, садків, басейнів для утримання, розведення та вирощування гідробіонтів, селекційна діяльність, заготівля (підготовка) рибопосадкового матеріалу, підготовка обладнання, інструменту та матеріалів для технологічних операцій, проведення профілактичних заходів);

– на етапі перетворення ресурсів, як процеси, що забезпечують виробництво основних видів продукції та передачу її на склад (зариблення ставів, басейнів, садків; годівля риби; підтримання умов середовища для утримання, розведення та вирощування гідробіонтів; контроль за технологічними процесами утримання, розведення та вирощування гідробіонтів; вилов товарної риби та її утримання до моменту реалізації);

– на етапі одержання (виходу) результату, як процеси, що спрямовані на продаж, зберігання і відвантаження основного виду продукції, за які споживач готовий платити гроші (утримання товарної риби, продаж живої риби, переробка риби (охолодження та заморозка), зберігання продукції переробки).

Використання спеціальних форм первинної документації (акт зариблення ставів, акт про облов, акт про внесення добрив, акт про результати інкубації ікри, і т. д.), дає змогу здійснювати прогноз розвитку ринку продукції аквакультури для того, щоб, у поточному році до наступного облову суб'єкти ринку могли визначити обсяги виробництва, тактику збуту, обрати канали, які б забезпечували ефективність торговельних операцій [4].

Отже, завданням обліково-аналітичної системи є визначення результативності кожного бізнес-процесу в необхідні для управління терміни, забезпечення контролю за використанням ресурсів на вході, їх перетворення на рівні центрів відповідальності, що забезпечить безперебійну роботу управлінського апарату, визначить сильні та слабкі сторони його діяльності, надасть змогу управляти ризиками та вести бізнес у напрямі стратегії розвитку.

Список використаних джерел

1. Добування водних біоресурсів за 2015 рік: стат. бюл. Державна служба статистики України. Київ, 2016. С. 30.
2. Експорт морепродуктів з Норвегії встановив рекорд. URL: <http://uifsa.ua/uk/news/world-news/export-of-seafood-from-norway-set-a-record>
3. Мойсеєць Н.С. Особливості обліку витрат та калькулювання собівартості у рибництві. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 6 (24). Ч. 1. 2009. С. 179-187
4. Сучасна аквакультура: від теорії до практики: посібник / Шарило Ю.Є. та ін. Київ: Держрибагентство України, 2016. 119 с. URL.: http://darg.gov.ua/files/6/11_07_suchasna_akvakultura.pdf.